

I
Vize

1

Jak někteří čarodějové vytvářejí osoby

„První člověk nebyl muž,“ říká mi don Javier a může se potrhát smíchy. „První člověk byla žena.“

„Ne všichni *mistři*, jen protože jimi jsou, dokážou vytvořit *chullachaki*,“ vysvětluje don Juan Tuesta a zády se opírá o neopracovanou *espintanu*, kmen stromu podložený dvěma pařezy, které z něj dělají hotovou lavičku, a upírá pohled na náměstí Rumanía, rozkládající se před ním tady v osadě na ostrově Muyuy.

Kousíček opodál, kde se rodí široká prašná cesta souběžná s rozlehlým tokem Amazonky, hlásá němá cedule přibitá vysoko na kůlu „třída Calvo de Araújo“. Dávka *ayahuasky*, kterou mi šaman včera večer podal, ještě nevyprchala, přetrvává mi v krvi navzdory tomu, že už nadešel indigový, sněhobílý rozbřesk. Do přilehlých chatrčí se stěhuje shon, line se z nich pach smaženého jídla, jsou slyšet umývající se těla, řinčení snídaně. Amazonka nám za zády proudí s ohlušujícím hřmotem a prosvětluje oblohu. Uslyším letadlo, zastáním si tvář, vidím jej klesat a ztrácet se, proměňuje se v papouška *wakamayua*, co předvádí zářivé opeření v koruně *apasharamy*. Nechápu, proč si vzpomínám na něco, co jsem nikdy nevěděl, třeba mi čaroděj don Juan Tuesta podává prostřednictvím večerní *ayahuasky*, kterou jsem poprvé pil před pětadvaceti lety, informace z dávné doby: *wakamayua* je bůh z jiných časů, namísto očí mu planou dva smaragdy a za těmi zelenými mihotavými plamínky

je prázdná, wakamayuova duše je ozdoba bez příčiny či vášně, prázdnota a velcí duchové jsou velcí proto, že místo toho, aby wakamayu v jeho marnivosti zničili, uchovávají ho bez ní: smaragdy vymění za zrníčka kukuřice, a wakamayu pak pohlíží na věci s něhou, přestane se zaměřovat na své oči a zobák a zahání pouze hlad po něžnostech. Teď ho vidím, rozpíná křídla, už to není wakamayu, zpívá chraptivým hlasem, průhledný *wapapa* je letoun, co jsem spatřil a co se zřítíl, a jeho tělo se rozpouští ve zpěvu, proměněno ve spršku barevných listů, tak sametových a hebkých. Každý list představuje jinou skladbu, každý se slije v jeden tón, který zvučí v jeho bezedném pádu, žádný nedopadne na zem, hřmot Amazonky je promílá a vymazává ve vlhém vzduchu. Zavírám oči ve snaze zkrotit následné účinky liány mrtvých: ruka Amazonky, úplně ji vidím, je vrásčitá a šedivá. Znovu pootevřu oči: nikde nic. Pouze hlas dona Juana Tuesty zvučí vpravo ode mě nad *espintanou* složenou na okraji náměstí Rumanía a jeho modrohnědá ruka zjednává pořádek, krotí pětihlavého hada, jehož řeka-moře protáhla až k nám.

„Mistr Ino Moxo, obdařený potřebnými schopnostmi, určitě vytváří *chullachaki* a nejen to: zasazuje je do místa a času dle svého rozmaru.“

Odhodlám se položit otázku, nevím, jestli to zvládnou, vidím, jak mi hlas dona Juana Tuesty odpovídá:

„Takový *chullachaki* je víc, není to žádný lesní zloduch, strašidlo, na které lidi věří. Má jiné podoby. *Chullachaki* je od člověka k nerozeznání. Je něčím víc i míň: pouhým zdáním člověka. Rozumíš mi vůbec, když mluvím o zdání? Mistr Ino Moxo tak dokáže vytvářet osoby, které nejsou, a přece jsou osobami, někdy přespříliš a jindy zase moc málo, vycházíme-li z dostatečného a co nejmenšího vzorku běžných lidí a jejich zvyklostí, rozumíš mi? Ino Moxo vládne silami a znalostmi, jak *chullachaki* utvářet, to je mi jasné. Existují dva základní druhy *chullachakiho*, přičemž oba jsou výtvozem, výsledkem úsilí čaroděje k tomu oprávněného vzdušnými bytostmi. *Chullachakiho* stvořeného k tomu, aby škodil, lokaje Zla, můžeme rozeznat tak, že má na pravé noze ko-

pyto jelena nebo tlapu jaguára; pokud byl stvořen ke zlu, nikdo nedokáže zakrýt jeho znetvoření, jakkoli se snaží tělem připodobnit nějakému našemu příteli. Druhý typ chullachakiho je pro změnu klam sloužící pravdě, osoba s dobrými úmysly, a skutečně nikdo ji nemůže odhalit, nohy má dokonalé, celkově je bezchybný, lidsky člověčí...“

„Tento druh chullachakiho nerozezná nikdo,“ pokračuje don Juan Tuesta. „Napodobuje člověka, ovšem se vším všudy, nevzbuzuje podezření. Jen pozorné oči postřehnou, že jeho tělo není jediné. Zdá se, že ho obývá několik osob, několik životů. Jako by každá část jeho těla žila vlastním životem; různé existence, které pouze před očima jiných lidí chullachaki sladí v jednu jedinou. Tito chullachaki netuší, co to znamená ublížit, nemají nic proti lidem ani věcem. Existují jen pro to, a to po celou dobu svého bytí, aby šířili lásku, napomáhali dobru.“

Ruka Amazonky ustupuje, vidím ji a mezi barevnými mlhami si vybavuji noc, kdy Óscar Ríos, obyvatel pralesa a psychiatr, upřesnil základní pocit z ayahuasky:

„Uvnitř liány duše je vše v pořádku, úplně všechno je v naprostém pořádku, vše je dobré.“

„V chýši dona Juana Tuesty,“ povídá můj bratranec César Calvo, „někdy v roce 1953, bylo mi třináct,“ říká, „jsem se poprvé zúčastnil obřadu pití ayahuasky, halucinogenního lektvaru, který pralesní šamani používají jako aktivační energii; díky jeho schopnostem pozorují minulost a budoucnost a zbavují těla a duše bolesti. Nejspíš tehdy, když jsem se napil odvaru z ayahuasky, posvátné drogy, kterou čarodějové získávají z liány smrti, jsem nasál také neklid, který mě po čase zavedl k...“

„Vše je v pořádku, v naprostém pořádku,“ opakuje Óscar Ríos.

Přesně to nyní vdechuji, vše je v pořádku, ten pocit vychází z plan-táží a z apasharamy, která zastíňuje jednu stranu náměstí Rumanía, ten dojem vzbuzuje dřevěný pokojný obecní kostelík, který je jakoby na hraní, nemá dveře a jeho věžička z postříbřeného vlnitého plechu zezelenala oxidací způsobenou deštěm a urputným býlím. Slova „vše je

v pořádku“ rezonují v prvních zvucích osady, ranní ptáčata se vracejí se sítěmi, kánoemi a plnými koši, don Juan Tuesta ujišťuje mou paměť, „vše je v pořádku, vše je v naprostém pořádku“.

„Znáš manželku dona Javiera? Má bratra chullachakiho. Ten patří k jinému druhu, víš, je to jiný typ chullachakiho, který...“

Když jsem pil ayahuasku poprvé, cítil jsem se úplně stejně, ale trvalo to déle: byl jsem si jistý, že mám dvě těla, vidím je a dotýkám se jich, dva Césari svalení na podlaze v šamanově chýši. Protože přesně tady na ostrově Muyuy, právě u dona Juana Tuesty doma, mi ve třinácti letech poprvé dali ayahuasku. Stalo se. Zjevily se jiné obrazy, jiné barvy, ale dojem rozdvojení se podobal pocitu z dnešní noci, která ne a ne odejít. Teď to nejsou jen má dvě těla, která dokážu v jednu chvíli rozeznat a ve druhou už zase ne. V záblescích se vidím napravo od dona Juana Tuesty, sedího na poražené espintaně, a zároveň nalevo od něj, i když obličej se pouze podobá mému, jenž si tím sám není jist a ihned se snaží předělat a pozměnit své rysy, které poznávám, ale mému obličejí nepatří. Nicméně souhlasím, že se jedná o mě, stejně jako připouštím, že si to nikdy nedokážu vysvětlit slovy a zcela. Vidím se ve dvou tělech po obou stranách postavy čaroděje z Muyuy. Jsme v roce 1953, jeho hlas ke mně přichází ze dvou míst, dvou existencí, dvou identit, ze dvou pamětí, které, ač tak vzdálené, jsou mi už povědomé.

„Někteří čarodějové, možná jim chybí průprava, možná čas, aby si to zasloužili, totiž nedokáží chullachakiho úplně domyslet. Proto krádu lidi, téměř vždy děti, a začarují je do svých služeb. Pokud uneseného *nabijí* schopnostmi škodit, pravá noha se mu promění, zoškliví se, prozradí ho kroky, které při chůzi neladí, jedna stopa je vždycky lidská a druhá jaguáří nebo jelení. Pokud se ukáže ve zvířecí podobě, tak podle velikosti zvoleného druhu jeho pravá noha našlapuje buď jako dítě, nebo žena či muž.“

„Zřejmě jsem tam ve třinácti letech upil neklidu,“ říká César Calvo, „který mě později přiměl vypátrat skutečnou identitu Ino Moxa. Pro-

tože don Juan Tuesta mi o něm také tehdy v noci ve své chýši u řeky vyprávěl, když mě svítání pozvolna zbavovalo účinků drogy a nevím, mal jsem hřmot, který mě naplnil na počátku iniciační seance, lomoz připomínal duhy řítící se z výše a proměňující Amazonku v roztrášené klenotnictví.“

„Nic víc ti o něm říct nemůžu,“ praví don Juan Tuesta. „Nic víc, než jsem ti už pověděl.“

„Ale vždyť jste mi neřekl nic!“ domáhám se.

„Ovšemže jsem ti to vyprávěl, a aniž si to uvědomuješ, aniž o tom víš, hluboko ve tvé hlavě, ve tvé paměti je určitě dobře uloženo, co jsem ti této noci pověděl o Ino Moxovi. Pokud tě ayahuasca nenechá se rozpomenout, nezabývej se tím: liána mrtvých se nemýlí, ona ví...“

„Asi nevíš, že chullachaki má rád *lupuny*,“ vypráví mi teď don Juan Tuesta. „Ve stínu lupun je chullachaki šťastný, pod nimi žije v očekávání okamžiku, kdy se naplní. Zaslechl jsi někdy hluboko v pralese zadunění, jako když někdo udeří do bubnu *manguaré*? Mohl to být hodný chullachaki unavený samotou, který se ozýval, protože chtěl být tvým přítelem, možná to byly jeho nohy, co tě přivolávaly bušením do kmene lupuny. Kdybys byl přišel na jeho zavalání, vkročil do stínu toho stromu a tím stromem byla bílá lupuna, chullachaki by se určitě zjevil v těle někoho, koho máš nejradši, nebo by možná neurčitěji zvolil překvapivé, ohavné vzezření, aby tě vyprovokoval k boji, jehož jediným odůvodněním je jeho opovázlivost. Když se chullachaki ukáže a řekne, že chce být tvým přítelem, nejprve s ním musíš zápasit. A musíš ho porazit. Není to ojedinelé. Ba co víc: je to nevyhnutelné. Chullachaki se nechá porazit, aby se stal tvým přítelem. Když toho docílí, zavede tě kamkoli, zařídí, aby tě zvířata následovala, když jdeš na lov, všechno ti dopřeje, úrodné pozemky, mírné, štědré a rozlehlé řeky. Dá ti rodinu, jakou bys chtěl, hromadu šťastných dětí, tolik životů, kolik budeš potřebovat, abys mohl žít svobodně, veškeré vědomosti a schopnosti, pouze silné pocity. Tvůj život učiní užitečným, daruje ti milosrdná úmrtí a víckrát tě vzkřísí.

Může ti dát mnohem víc než všechno. Chullachaki stvořený pro konání dobra je pánem světa a věků, je pánem času a světů. Ačkoli to není pravidlem, na oplátku po tobě chullachaki žádá, abys nekouřil, neškodil druhým, nechodil do kostela, abys chodil jen k němu domů. Ani to není složité: postará se, aby tam, kde končí všechny tvé cesty, ať už jdeš do lesa nebo do vesnice, uchýlit se na stáří nebo jen ulehnout ke spánku, aby se pro tebe všude vytvořilo útočiště, které na tebe čeká. Tento druh chullachakiho má s lupunami nezrušitelnou úmluvu o vzájemné lásce. Dokonce i barevná lupuna se mu propůjčuje, stává se jeho kumpánem, tatáž lupuna, kterou využil jako magnet k získání tvého přátelství, mu nadále slouží: údery do její vrásčité kůry ti přivábí potravu, statky a přízeň. Tenhle chullachaki je hotový dobrák. Je to až legrační, jak je hodný, skoro směšné, prostě jen, že je takový. Ti, kdo ho spatřili v životní velikosti, bez pomoci liány duše, vyprávějí, že vypadá drobounce, obouvá si dvě obří barevné boty, na sobě má barevnou košili, barevný šátek, barevné kalhoty a klobouk. Tak se jeví v první chvíli, vzápětí už ne, zvětší se, nebo zmenší podle toho, co zamýšlí, může na sebe vzít podobu pekariho, mírumilovného divočáka, nebo jaguára, motýla či jelena, může se zjevit v rybě nebo v ptačím zpěvu, uvnitř nádoby, kterou má k dispozici. Podmaní si tě, aniž by tě zajal nebo k něčemu nutil: jen se rozběhne, abys ho následoval. Tihle chullachaki jsou přesně jako holky: neutíkají, *protože* je někdo pronásleduje, ale *aby* je někdo pronásledoval. A ty ho chtě nechtě poslechneš, ač si představuješ, že se proti tomu vzbouříš. Vydáš se za ním, jako by bylo v sázce štěstí. Dobře děláš. Ať se zmýlíš sebevíc, děláš dobře; vždycky jde o štěstí..“

Opět jsem pozbyl vědomí, při poslechu dona Juana Tuesty se znovu usídlím v jediném těle, tady na espintaně rozežrané lišejníky, napravo od čaroděje z ostrova Muyuy. Doléhá na mě jakási nostalgie, něco jako tesknota vdovce, lítostivě vzpomínám na toho, jímž jsem chvílemi byl, a znovu se podřizuji viděním ayahuasky.

„Bratr Ruth Cárdenasové,“ povídá mi don Juna Tuesta, „její mladší bratříček, tedy nejmladší švagr dona Javiera, patří právě k jiné kategorii chullachakiho. Až budeš v Iquitos, najdi Ruth Cárdenasovou, manželku dona Javiera. Popros ji, ať ti povypráví o svém bratrovi Aroldu Cárdenasovi. Promluv s ní mým jménem a ona ti řekne víc, všechno, co potřebuješ vědět.“